

## Píše Jitka Ludvová

(E\*forum, 19. 12. 2024)

„Vidět písmem – pražský německý autor Oskar Baum.“ Tak nazvali tři editoři útlý svazek, který se obírá životem a literárním dílem nevidomého německého spisovatele a hudebníka **Oskara Bauma** (nar. 1883). Jak uvádí předmluva, vznikly jednotlivé texty během několika univerzitních semestrů v Praze a v Lipsku. Svým předmětem to není soubor ojedinělý. Studenti pražské a lipské univerzity se několik let zabývají projekty na téma německojazyčné literatury v českých zemích. Editorky svazku věnovaného Baumovi vydaly v berlínském nakladatelství Frank & Timme v ediční řadě *Literaturwissenschaft* už několik podobných publikací s německo-českou tematikou: jako č. 60 vyšel svazek o Lence Reinerové a Anně Seghers, č. 61 o Hansi Natonkovi, č. 62 o Egonu Erwinu Kischovi, to vše v roce 2016. Pod č. 78 vyšel pak svazek o Maxi Brodovi a jeho románu *Tycho Brahes Weg zu Gott* (2019).

Nový svazek č. 93, jehož hlavní postavou je Oskar Baum, obsahuje sedmnáct studií od devatenácti autorů a autorek. Baum je vděčným objektem, protože nabízí bohatý život. Navzdory svému těžkému handicapu byl tvůrčím člověkem s literárními a hudebními aktivitami, s velkou ctížádostí a s pozoruhodnou schopností zvládat obtíže každodenního života.

Ze sedmnácti studií obsažených ve vydaném svazku jsou dvě biografické. V první přehlíží M. Žvachta ve stručnosti celý Baumův život (*Oskar Baums Lebensgeschichte*). A. Klimentová (*Die Blindenanstalten in Prag und Wien*) se zabývá pražským a vídeňským slepeckým ústavem, místy, kde Baum pobýval od dětských let. Píše o stopách, které prostředí pražského a vídeňského ústavu zanechalo v Baumově povídce *Der Weg des blinden Bruno*. Obě školy byly založeny na začátku 19. století. Postupně vypracovaly různé výchovné metody, které jim umožňovaly posílat do života kvalifikované chlapce a dívky, nevidomé nebo se závažnými zrakovými problémy, kteří obstáli v samostatných povoláních. Baum zde získal svou profesionální kvalifikaci učitele hudby, nepřiliš výnosnou, ale spolehlivou profesi, která mu dlouhodobě poskytovala zázemí. Škoda, že se ve svazku nenašel prostor pro studii, která by se více zabývala místem hudby v Baumově životě. Je možné doplnit, že se postupně stal výborným znalcem pěveckých hlasů. Od dvacátých let psal koncertní a operní kritiky pro *Prager Presse*, krátce pak pro *Die Kritik* (1933–1935). S pomocí sólistů pražského německého divadla spolupracoval s německým vysíláním pražského rozhlasu (vysílač Mělník, od 1925), kde uvedl mj. řadu ceněných přednášek o hudbě 20. století. Byl znám i v zahraničí. Podle programů zahraničních rozhlasových stanic, jak je prezentoval rakouský, německý i český tisk, je patrné, že zvukové záznamy jeho přednášek z mělnického vysílače uváděly německy mluvící stanice v sousedních

zemích.

Další studie (K. Polcarová a F. Hauser) jsou věnovány Baumovu místu v „Pražském kruhu“, v blízkosti Franze Kafky a ostatních známých německojazyčných autorů. V poslední studii prvního dílu se pak Anna Römer pokusila umístit jeho osobnost také do světa rakouského novoromantismu, do společnosti Sigmunda Freuda, Gustava Meyrinka a jeho *Golema*.

Druhou polovinu svazku naplňují specializované studie, jejichž předmětem je analýza dvou Baumových povídek: je to autobiografický text *Der Weg des blinden Bruno* a *Der Geliebte*, příběh z první světové války o zoufalém pokusu milující dívky zabránit svému ženichovi v odchodu na frontu v přesvědčení, že je schopna zachránit jeho život. Autoři studií (M. Schulz, A. Mehnert, Ch. Ristein, L. Eckle, M. Lebel, L. S. Voss, K. Thomas, A. Genders, J. Hahn, D. Jirková, J. Mädler a V. Kroll) se zabývají vztahem dvou uvedených Baumových textů k jeho životu, hledají z různých hledisek a různými metodami detailní odrazy života v díle: v životních situacích, v námětech, v jednotlivých vzpomínkách, v povahových vlastnostech hrdinů atd.

Poslední ze zařazených textů (L. Smejkalová: *Rezeptions- und Entstehungsgeschichte*) uvádí dílčí soupis Baumových veřejných vystoupení a otvírá tím podstatný a dosud málo probádaný bod v jeho životě. Ač postižen slepotou, neztratil Baum intenzivní potřebu udržet živý kontakt s publikem. Věnoval spoustu energie pražským i mimopražským přednáškám a jiným veřejným podnikům. Samozřejmě potřeboval pomoc vidoucího partnera. Tím byla Margareta rozená Schnabelová, od roku 1907 jeho manželka. Ač nepochybně žena velkého formátu, která se o mnohé zasloužila, zůstává stále ve stínu.

Úřední dokumenty o ní, které je možné přímo vyhledat, jsou na informace skoupé a dokonce málo věrohodné. Policejní konškrípce v Národním archivu má tři různé záznamy. Podle přihlášky z 11. ledna 1899 přišla Margareta tohoto dne do Prahy a usadila se na Senovážném náměstí. Pocházela z Nového Bydžova, kde se narodila v židovské rodině v roce 1878. Byla učitelkou angličtiny (*Lehrerin der englischen Sprache*). Uvedený rok narození není věrohodný, protože se sotva mohla sama přihlásit jako neplnoletá (plnoletosti dosáhla až ve 24 letech). V každém případě nebylo samozřejmé, že se dívka z malého města, z židovského ghetta, rozhodla získat kvalifikaci a žít vlastní prací. Měla snad v Praze příbuzné, od kterých očekávala pomoc? Nebo měla jinou připravenou pomoc? V nejbližších letech se v Praze několikrát stěhovala v prostoru Vinohrad a Florence. Druhý konškrípční záznam pochází ze 7. 1. 1908, byl tedy vyhotoven nedlouho po sňatku. Zní stále na jméno „Margarete Schnabel,“ která se hlásí „u Viléma Fischera“, Praha 2, č.p. 887 (Mánesova ulice na Vinohradech). Jako rodiště je i zde uveden Nový Bydžov, ale rok narození je 1874. Třetí doklad s razítkem 27. 1. 1908 je z Mariengasse – Mariánská ulice, kde je zapsán *Oskar Baum, Klavierlehrer*, a s ním *Grete Baum, geb. Schnabel*, narozená 1874, a syn *Leopold*, nar. 1909. Snad se podaří jednou tyto záhady vyřešit.

Ještě P. S. Velmi jsem postrádala jmenný rejstřík.

Viera Glosíková / Ilse Nagelschmidt / Kilian Thomas (Ed.): *Mit der Schrift sehen - der Prager deutsche Autor Oskar Baum*. Berlin: Frank & Timme. Verlag für wissenschaftliche Literatur, Literaturwissenschaft, Band 93, 2020, 194 s.

[www.ipsl.cz](http://www.ipsl.cz)